

Vava ȘTEFĂNESCU:

„Port în mine câteva clipe de rai”

Delia Voicu: *Ți-ai asumat o condiție grea, aceea de a practica dansul într-o țară în care el nu este nici popular, nici atât de iubit la scară largă, nici foarte cunoscut. Cum îți găsești resorturile interioare să o iei mereu de la capăt?*

Vava Ștefănescu: Și eu mă întreb. Norocul meu e că nu sunt singură. Tot deschidem uși, care ni se tot închid, și iar cădem în clandestinitate, în afara drepturilor artei, în schizofrenie. Au avut loc, totuși, numeroase întâmplări fericite din care ne hrănim încă. De exemplu, la MAD (Centrul Multi Art Dans), în doi ani și jumătate – adică în aproape două stagii permanente – am reușit să formăm un public care ne-a rămas devotat, oriunde s-ar afla. În vara închiderii MAD-ului, am fost invitată la una dintre Galele Dansului de la Odeon, unde se prezentau trei dintre producțiile noastre. Am fost surprinsă să văd la intrare o mare parte a publicului plătitor pe care îl cunoșteam de la MAD. Îmi place să cred că generația mea este o prezență activă care a organizat evenimente sau instituții private ce au influențat pozitiv consolidarea lumii noastre profesionale.

D.V.: *Nu e totuși un public format, în majoritate, din practicieni ai dansului?*

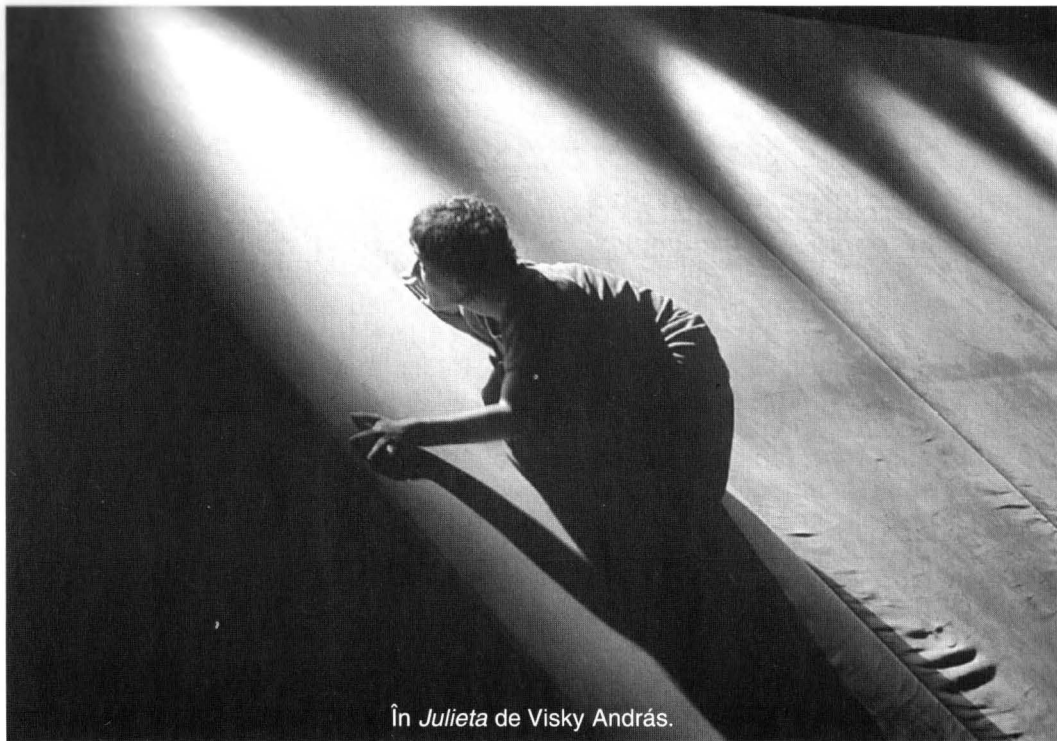
V.Ș.: Un fenomen de nișă, ca în toate artele, sigur că există. Dar cred că dansul face excepție, într-o oarecare măsură, poate și pentru că nu se găsește „pe toate gardurile” – lumea vine și pare să aibă nevoie de această formă de exprimare. Dar public interesat există, dacă ne gândim la Galele de care aminteam sau la succesul celor două ediții ale *Independence Dance*, unde s-au spart ușile, la toate festivalurile internaționale găzduite la noi... pentru a da doar exemple evidente. Dar cred că lumea are nevoie de această artă fie că e vorba de divertisment formal, fie că el e o expresie a unei atitudini sau reflecții asupra timpului pe care-l trăim. Fie ca practicieni amatori, fie ca fideli consumatori.

D.V.: *În urmă cu câțiva ani, mulți critici de teatru s-au interesat de dansul contemporan. Au reușit să rămână în contact cu această lume?*

V.Ș.: Nu, din păcate. Cu foarte puține excepții. Într-o primă fază, ei ne-au ajutat mult, încercând să recupereze cumva ceea ce se întâmplase în viața coregrafică. Însă e totuși un domeniu separat. El a evoluat și se simte nevoia specializării în branșă. Dar încă există critici de teatru care consemnează și analizează acest fenomen. Miruna Runcan este unul dintre ei. Singura specialistă în domeniu este însă Liana Tugearu, care face cercetare și recuperare a memoriei dansului. Nu e destul să fii dansator ca să poți scrie despre această artă. Trebuie să vezi foarte mult, să înțelegi cum evoluează ea.

D.V.: *Te-ai implicat, după '90, în toate șantierele care s-au deschis – companii independente, căutări de limbaj artistic, înființarea învățământului superior în coregrafie. Din unele, te-ai și retras. De ce?*

V.Ș.: Am predat la Liceul de Coregrafie, apoi la catedra de Creație din UNATC. Țineam cursurile practice, de dans contemporan, făceam asistență la creație, am și condus o clasă. A fost poate una dintre cele mai bogate și mai fructuoase perioade din cariera mea. Am invitat artiști plastici, am făcut studii de compoziție, de arhitectură, ne-am întâlnit cu muzica *live*, cu teatrul. Când s-a născut MAD-ul, deja puteam să fac diferența dintre cele două sisteme, știam ce-

În *Julieta* de Visky András.

lipsește și unuia, și celuilalt. Am ales să îmi concentrez energia spre ceea ce propunea un sistem de lucru independent: libertatea de gândire, dezbateră și confruntarea directă, multiplicarea interlocutorilor. Cred că a fost foarte important să avem șansa alternativei. Acum predau expresie corporală la Facultatea de Teatru din Cluj-Napoca, la clasa Miklós Bács. E un contact care-mi prieste, deși mi-am promis că n-o să mai predau decât după 50 de ani. Sistemul de atelier mi se pare mai eficient. De aceea nu refuz invitații precum cea de la Summer School Mainz – pentru doctoranzi din toată lumea, unde am lucrat pe tema „Body and media , body as a media“.

D.V.: *E un poncif, dar totuși, ce te-a condus spre dans?*

V.Ș.: Pe vremea copilăriei mele, nu erau decât școlile de balet clasic de la București și Cluj-Napoca. M-am dus să mă fac „balenă“. Veneam dintr-o școală sportivă, iar părinții s-au arătat foarte deschiși și m-au tratat, de atunci, ca pe un om mare. Am început din clasa a IV-a Liceul de Coregrafie. Dansul clasic, apoi dansul contemporan.

D.V.: *Ce raporturi mai ai acum cu dansul clasic?*

V.Ș.: Dansul clasic face parte din muzeistică și e vizitat ca atare. Dar mă fascinează corpurile inteligente. Mă gândesc la Aliss Popescu Tarcea, cu care am lucrat la Teatrul „Oleg Danovsky“ (când încă mai exista). De câțiva timp, mă interesează relația cu oamenii, cu corpul „ne-educat“, cu filmul.

D.V.: *În vara aceasta ai fost invitată cu o asemenea lucrare în Japonia.*

V.Ș.: Am fost la *Expo 2005* cu *Miorița*. Era o instalație coregrafică la care am colaborat cu artistul vizual Marius Perțe. Film, fotografii, animație, dans *live*, muzica *live* a grupului „Einuea“, care avea teme românești și bizantine, accente

În *Julieta* de Visky András.

stranii. Povestea era demitizată destul de bine, impactul vizual era puternic. Subiectul era prezentat pentru zilele noastre. La sfârșit, din șirul de oițe, oaia neagră sare și se așază pe hartă, în dreptul României...

D.V.: *Ce posibilități ai să afli ce se întâmplă în lume?*

V.Ș.: Am avut noroc. Prin crearea MAD-ului, am fost invitată de foarte multe ori în Europa, la festivaluri, de către alte organizații similare sau parteneri. Apoi, am câștigat o bursă de studii la Paris, iar masteratul în cooperare artistică internațională, pentru care trebuia să facem un proiect cu trei țări partenere, mi-a oferit alte ocazii de a vedea spectacole. Practic, am stat foarte puțin la Paris. Locuiam la Berlin, mergeam la spectacole la Cannes, Montpellier, Lille, în Bruxelles, Düsseldorf. Am văzut foarte mult – mode, tendințe, estetici. Am reprezentat România la câteva conferințe organizate de Ministerul Culturii francez, vorbind despre experiența MAD și despre politicile culturale și de finanțare. Consider mobilitatea artistului extrem de importantă, iar la acest capitol sunt încă mari probleme în România.

D.V.: *Ați avut sprijin financiar „oficial” în România?*

V.Ș.: Totul s-a obținut cu foarte mare efort. Pentru alte arte sau reprezentanți, drumul era, cumva, bătut. De aceea MAD-ul a contat atât de mult. Nu se gândea nimeni să facă o Casă pentru dans, nu se gândea nimeni la sistemul independent, la cel viabil independent. Cu greu se gândesc și acum. Poate din cauza imaginii pe care o are comunitatea dansului, cu falsele ei războaie și conflicte. Mai întâi, falsul război dintre clasic și contemporan, apoi recentul așa-zis conflict între generații. Desființarea MAD-ului mi s-a părut un eșec. Dar, după doi ani petrecuți în străinătate și încă un an de re-acomodare, cred că a fost un mare câștig. Era o

atmosferă autentică, de libertate, publicul reacționa real. În plus, s-a creat un context. Acum există, poate și datorită nouă, Centrul Național de Dans, susținut din bani publici. Sper să primească tot ce-i trebuie pentru a intra (cu toții) în normalitate.

D.V.: *Ce imagine pregnantă de dans porți în tine?*

V.Ș.: Port în mine câteva imagini-senzații-clipe-de-rai: cele din *Uitarea*, în regia lui Mihai Măniuțiu, pe textul lui George Banu, cu Sylvain Groud ca partener sau *Solo on-line* cu Irina Wintze...

D.V.: *În privința creației, spre ce zone te îndrepti acum?*

V.Ș.: Trec de câțiva ani de la o fază la alta. Simt că mă plictisesc de limitele corpului destul de repede, deși dansez cu drag și fac multă mișcare coregrafică atunci când am ocazia. Dar sunt foarte fericită atunci când n-o mai fac. „Esența mișcării este nemișcarea” – a spus-o Gabriel Spahiu, unul dintre actorii mei preferați. Cred că au mai rămas zone încă neexplorate în care corpul și mișcarea coregrafică sunt elemente ale unei compoziții și nu neapărat cele centrale.

D.V.: *Ce crezi că vei face atunci când vei simți – dacă vei simți – că trebuie să renunți la dans?*

V.Ș.: Deja am niște semne că se apropie acest termen. Anul trecut, la *Solo on-line*, am rămas blocată de spate la un moment dat. Și mi-am zis că dacă mi se ia și asta, nu știu ce-o să fac. Am trecut de faza când puteam să fac orice. Dar posibilități și dorință există. Acum mă îndrept spre film, spre instalație. O să numesc aici *Ficțiunea obiectelor*, pe care am prezentat-o la Paris și a avut succes, o producție MAD. Prezența umană era creată de mișcarea obiectelor electrice prezente pe scenă, proiecții de film, lumină și sunet. Se trecea de la antropologia umană la cea creată de obiecte. Și la Paris am făcut o instalație, cu obiecte, film, discurs, cu ciorbă. Am jucat într-un film de călătorie-ficțiune al unei regizoare indiene. Spre zona asta mă voi îndrepta, alături de coregrafia de teatru.

D.V.: *Faci parte din echipa Teatrului Național din Cluj. Cum e să lucrezi, de astă dată, cu actorii?*

V.Ș.: Bine și straniu, în același timp. Din păcate, nu am lucrat foarte mult cu actorii Naționalului clujean. Am avut ocazia să lucrez mai mult cu echipa Teatrului Maghiar. Dar de fiecare dată a fost o întâlnire extraordinară.

D.V.: *De ceva vreme lucrezi constant cu Mihai Măniuțiu. Nu-ți e teamă că te repeți?*

V.Ș.: Nu. Cu Mihai Măniuțiu, n-ai cum. El s-ar plictisi primul.

D.V.: *Uneori nu copleșești regizorul?*

V.Ș.: Numai dacă mă lasă el.

D.V.: *Și totuși, în *Intrusa*, care crezi că era ponderea coregrafiei față de restul spectacolului?*

V.Ș.: Dacă a balansat spre coregrafie, a fost o decizie a regizorului. În echipă, pui la bătaie tot ce ai în acel moment. Numai așa proiectul are de câștigat. De exemplu, în *Julieta* de Visky András, el a fost „coregraful”: a tăiat trei sferturi din coregrafia mea.

D.V.: *Și din text.*

V.Ș.: A acceptat mai mult decât propusese inițial: vroia să lase doar doi la sută. Și așa am ajuns la trei sferturi. Domnul Visky András a fost bucuros și uimit să vadă cât s-a reținut din textul dumnealui. Propunerea așa era: să vorbesc mai mult decât să dansez. A trebuit să învăț să fac ca actorii. De-acum, voi fi mult mai blândă cu ei. Eu sunt doar unul dintre elemente. Alegerea e justă tocmai pentru că

nu sunt actriță. Comunicarea fragilă capătă un sens în plus. Textul este pentru mine ca o „limbă străină“. Discursurile nu se concurează, ele colaborează.

D.V.: *Coregrafia era la nivel de intenție.*

V.Ș.: Da, ilustra corpul în eșec. Eroina nu avea cum, în condițiile date, să facă altceva.

D.V.: *Ariane Mnouchkine zicea odată, la un atelier, că „actorul e omul care are curajul copilăria, umiliința de a coborî adânc în suflet, apoi de a reveni la suprafață pentru a pune în formă o pasiune“. Cât de greu a fost să cauți în tine atâtea nuanțe ale durerii?*

V.Ș.: E un exercițiu. Anul trecut am făcut *Solo on-line* și acolo e mai mult decât o sondare în durere. Este o biografie transformată în fapt artistic și reinventată de fiecare dată. Acesta este elementul cu care operăm. La fel, și cu *Julieta*: o stare-limită. Traseul este același și ține de adevărul cu care te investești. Astă-vară, când am început să lucrăm la text, Mihai Măniuțiu m-a învățat să sar în cap în piscină. Cum să-mi explice să am curajul să mă arunc? Mi-era frică. „Vava, știi cum e? E ca la sinucidere.“ „A, atunci știi!“ Și am plonjat aproape perfect. De-atunci, am curaj. Când am început să spun textul, senzația a fost la fel ca și cum m-aș fi aruncat în cap într-o apă adâncă. Singurul gând a fost că el nu mă va lăsa să iasă prost. E foarte importantă plasa de siguranță pe care ți-o oferă regizorul. Titlul spectacolului este *Julieta – dialog despre iubire*. Cred că realizarea lui a fost, într-adevăr, un dialog despre iubire.

Delia VOICU

Nicoleta ESINENCU:

*„E o mare plăcere să scrii teatru,
câteodată e un chin!“*

Maria Sârbu: *FUCK YOU, Eu.ro.Pa! este un text scris în Germania. Nu în Moldova, nu în România. Personajul acestui text, o fată născută la Chișinău, se află la un „hotar al vârstei“. Ea aduce un mesaj în scenă – se vede clar din două spectacole pe care le-am vizionat, cel de la Teatrul „Sică Alexandrescu“ din Brașov și cel de la Teatrul „Eugen Ionescu“ din Chișinău. Te-ai gândit măcar pentru o clipă la public sau la publicuri, atunci când ai scris?*

Nicoleta Esinencu: Nu m-am gândit nici un moment la o categorie de spectatori – tineri, vârstnici –, dar de curând am fost la Iași, cu prilejul unui *work-shop*. M-am dus la Teatrul Național să văd spectacolul *Slugă la doi stăpâni*. Era multă lume, ca de sărbătoare, în acea sală mare, veche, frumoasă. Eu nu am mai văzut demult așa ceva, ca lumea să vină la teatru atât de frumos îmbrăcată, cu flori. Atunci mi-am zis: acum și aici trebuie jucat spectacolul *FUCK YOU, Eu.ro.Pa!* Acelui public trebuia de spus ceea ce am scris eu. Tot în acea clipă m-am gândit că, dacă printr-o minune aș monta eu textul meu, aș face spectacolul nu la studio, ci la o sală mare, cu public mult, care vine la teatru din snobism. Nici nu începuse spectacolul, iar în sală se aplauda deja. Era mai mult teatru în sală